23.11.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Suomen Yrittäjien lausunto koskien HE laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 174 §:n muuttamisesta (HE 168/2021 vp.)

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta saada lausua asiassa.

Vuonna 2016 hyväksyttiin eduskunnassa laki, että sosiaali- ja terveyspalveluiden alalla toimivilla sidosyksiköillä ulosmyyntiraja on vuoden 2021 loppuun saakka 10 prosenttia ilman euromääräistä rajaa. Tämän jälkeen rajojen oli määrä sopeuttaa muita toimialoja vastaaviksi eli 5 prosenttiin mutta korkeintaan 500 000 euroon. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, jäljempänä hankintalaki) tuli voimaan 1.1.2017.

Nyt käsiteltävässä hallituksen esitysluonnoksessa esitetään, että julkisomisteiset sote-yhtiöt saisivat edelleen jatkaa olemassa olevia sidosyksikkö- ja yhteistyöjärjestelyjään parhaillaan voimassa olevan sopeuttamissäännöksen mukaisesti, kunnes kuntien ja sairaanhoitopiirien tehtävät siirtyvät hyvinvointialueille 1.1.2023. Hankintalain korkeampaa raja-arvoa esitetään siten jatkettavaksi vuodella. Vastaavasti euromääräistä enimmäismäärää ei sovellettaisi siirtymäajan pidennyksen aikana.

Suomen Yrittäjät ei kannata siirtymäajan pidentämistä seuraavista syistä:

Sidosyksiköillä sopeutumisaikaa on ollut riittävästi

Sidosyksiköillä ja niiden omistajilla on ollut viiden vuoden siirtymäajan puitteissa mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa siihen, että ulosmyyntirajat muuttuvat vuoden 2022 vuoden alusta.

Uskoaksemme tämä on varsin riittävä sopeutumisaika muutoksille ja heikentää yleisemminkin lainsäädännön ennakoitavuutta, mikäli jatkoajat yleistyvät aina tarpeen mukaan.

Nyt esitettävät lisämyönnytykset sote-alan sidosyksiköiden ulosmyyntirajan jatkamiseksi vuoden 2023 alkuun saakka lisäävät yrittäjien pelkoja siitä, että korkeammat ulosmyyntirajat muodostuvat pysyväksi.

Mikäli markkinaehtoista toimintaa ei ole, ulosmyyntiraja on edelleen 10 %

Emme ymmärrä sitä, miksi sidosyksiköille halutaan jatkoaikaa. Kysymys ei voi ainakaan olla siitä, että palvelut halutaan turvata asiakkaille. Hankintalakiin on kirjattu poikkeus, jolla sidosyksikön ulosmyynti voidaan nostaa 10 prosenttiin ilman euromääräistä rajaa silloin, kun vastaavaa markkinaehtoista toimintaa ei ole.

Tämä edellyttää sitä, että hankintayksikkö julkaisee avoimuusilmoituksen julkisten hankintojen ilmoituskanava Hilmassa. Jos yhtään alalla toimivaa yritystä ei vastaa ilmoitukseen, hankintayksikön ulosmyyntiraja nousee 10 prosenttiin seuraavan kolmen vuoden ajaksi. Sidosyksikkösuhteessa olevat sote-yhtiöt voivat käyttää tätä mahdollisuutta jatkossakin.

Yrityksille jatkoajalla on negatiiviset vaikutukset

Palveluita avoimille markkinoille tuottavat julkisen sektorin toimijat, jotka voivat hyödyntää sidosyksikköasemaansa, sotkevat reilua kilpailua ja nauttivat merkittävistä kilpailueduista suhteessa samoilla markkinoilla toimiviin yrityksiin.

Yksittäinen sote-yrittäjä on julkisomisteisedeen yhtiöön nähden monin tavoin heikommassa kilpailuasemassa. Esimerkiksi julkisomisteinen yhtiö saa pääsääntöisesti sen alkupääoman kunnalta siirtyvästä omaisuudesta. Verovaroin rahoitettu toimija voi harjoittaa liiketoimintaa ilman tosiasiallista riskiä konkurssista.

Esityksen yritysvaikutusten arvioinnissa todetaan, että siirtymäajan pidentämisellä vuodella voi olla välillisiä negatiivisia yritysvaikutuksia sellaisille yrityksille, jotka tarjoavat palvelujaan samoilla markkinoilla kuin sidosyksiköt. Yritysvaikutusten arviointia on syytä laajentaa ja se tulee tehdä perusteellisemmin.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto KKV:n on arvioinut, että sidosyksikköjen markkinatoiminta pahimmillaan lannistaa tai lamauttaa yksityisten yritysten toimintaa jopa sillä seurauksella, että ne poistuvat kokonaan markkinoilta.

Hyvinvointialueiden perustaminen näyttää lisäävän inhouse-yhtiöitä

Suomen Yrittäjät ovat huolissaan inhouse-yhtiöiden perustamisvimmasta hyvinvointialueiden perustamisen yhteydessä. Hyvinvointialueiden ja kuntien kannattaa ostaa palveluita yksityisiltä toimijoilta aina, kun se on mahdollista ja markkinat toimivat, ei inhouse-kikkailulla kilpailutuksia kiertämällä omilta yhtiöiltä. Ei ole järkeä, että hyvinvointialueet yli-investoivat tukipalveluihin ja kiertävät yhtiöillään hankintalakia.

Sote-alan markkinoita on kehitettävä kustannustehokkaasti. Sote-yritykset osaltaan turvaavat palveluiden saatavuuden koko maassa. Yrittäjyyden edistämiseksi julkisyhtiöiden mahdollisuuksia toimia markkinoilla tulee kaventaa, ei kasvattaa.

Eurooppalaiset sidosyksikkövertailut ja ulosmyyntirajat eivät ole vertailukelpoisia

Ei ole tarkoituksenmukaista tai relevanttia vertailla eri EU-maiden sallittuja ulosmyyntiprosentteja keskenään. Sen sijaan on huomioitava laajempi konteksti, toimintaympäristö ja muu säädäntö. Euroopan unionin mittakaavassa verrattain alhaisempi ulosmyyntiraja (5 %) on perusteltua Suomessa, koska kunnilla on Suomessa laaja itsehallinto ja kuntien liiketoiminta on levinnyt laajalti eri toimialoille.

Yllä mainittujen perusteluihin vedoten Suomen Yrittäjät esittää, että siirtymäaika päättyy vuoden 2022 alusta alkaen, kuten alun perin on sovittu ja säädetty.

Harri Jaskari
johtaja
Suomen Yrittäjät